

Làng Xuân A (tên gọi là Làng Ó) thuộc phường Võ Cường, thành phố Bắc Ninh là một làng quan họ gò c. Ở đây hàng tuần các liền anh liền chị thường tổ chức hát quan họ ở Nhà Văn hoá Làng.

Tôi và anh Vân Chi nhím Câu lạc bộ đến thì công Nhà Văn hoá đã mở. Đèn điện sáng choang. Một dãy sáu cái quạt trần quay vù vù. Một chiếc ngói: già, trẻ, nam, nữ có cả. Họ đã tụ đông đủ, chuyển trò chơi nói râm ran. Họ hát sáo họ đi viếng tham gia Trung tâm UNESCO Văn hoá Quan họ ở đây đều làm ruộng. Tiếng là thành phố nhưng Xuân A, nhà nào cũng làm ruộng. Rồi rồi thì buôn bán lát vớt ở làng. Ngay lúc này, đã hơn tám giờ rồi, nhưng còn một số người vẫn chưa ăn cơm. Đến giờ họ nên phải ra Nhà Văn hoá kéo một người chơi.

Tên họ quan họ là phải hát có đôi. Thi thoảng này thì người kia cũng không thể hát một mình. Chị Dung, chị Bắc nói vui, ra đến Nhà Văn hoá, chân chúng em vẫn còn lấm bùn chưa kịp rửa. Chị còn vẽ rửa một thôi.

Ồn ào, vui vẻ một lúc; buổi sinh hoạt quan họ được tiến hành một cách tưng bừng, tưng giắc. Không cần nhạc nhũ. Đôi nào đôi nào tay họ hát với nhau, tay họ nhìn nhau, cho đến khi họ hát xong. Rồi nghiêm túc! Tuy đông người nhưng tuy nhiên không có tiếng nói hành vi sư ngữ, xô bồ. Tôi nghĩ buổi, người ta hay nói ‘Văn hoá quan họ’ là thế này đây!

Là một làng quan họ gò c, cho nên ai cũng thấy tự hào được tiếp nối truyền thống tốt đẹp của tiên ông họ. Ai cũng mong muốn được gìn giữ và phát huy cái hay cái đẹp của Văn hoá quan họ. Nhiều hội viên là cháu chắt nhiều đời của những nghệ nhân nổi tiếng sành chơi quan họ. Đó là các cô chú quan họ. Đó là ông bà chơi quan họ. Đó là bố mẹ chơi quan họ. Và đến bây giờ là đời các cô “lì n anh”, “lì n ch” chơi quan họ. Một số nghệ nhân còn có con trai, con dâu, con gái, cháu nội, cháu ngoại cùng tiếp hát quan họ ở Câu lạc bộ này. Tuy ở Bắc Ninh có nhiều làng quan họ, mỗi làng có một điệu hát khác nhau, nhưng về cơ bản là phải hát đúng luật. Một nét rất văn hoá trong quan họ là không Làng nào chê Làng nào hát sai. Đó là hay của!

Đêm nay, các lì n ch cao tuổi làng Xuân A đang hào hứng đón tiếp hát bài “Đón quán bán hàng” theo điệu hát của làng Xuân A tự xưa đời họ.

Hàng tháng đều tự chọn các cuộc giao lưu quan họ giữa các làng trong vùng vào những ngày mùng ba, mùng bảy, mùng mười ba, mùng mười bảy để tránh các đám cưới họ. Luân phiên nhau đến ra đặng cai, gọi là quan họ số họ. Quan họ số họ phải lo thuê - mượn hội trường. Nay thì làng nào cũng có Nhà Văn hoá, thôn họ là có sân loa, đài, ánh sáng. Ban tự chọn báo cáo và mời chi bộ, Trường thôn, Một thôn làng, Hội Nghệ nhân cao tuổi, Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh niên đến dự, giao lưu. Nghệ nhân dân vùng quan họ nói chung rất thích được hát quan họ, cho nên họ tích cực luyện tập ở nhà. Khi đã hát cho nhiều người nghe, nhiều người xem thì phải ăn mừng theo điệu quan họ của truyền.

Trang phục quan họ các cá nhân phải tự mua sắm. Nam thì nhất thiết phải có quần trắng, áo the, khăn xếp, ô đen, giày đen. Nữ thì có áo tứ thân màu trắng, màu đỏ, thêu hoa lý, hoa đào, yếm đào, váy đen hoặc xanh thẫm, khăn thâm, vớ trắng, nón ba tầm (nón thúng quai thao). Nam nữ đều thích có đẹp được trang điểm má phơn, môi son. Các bạn nữ trẻ tuổi còn mua thêm cặp lông mi giả, khi lên đi lên xuống, đôi con mắt long lánh lại thêm phơn long lanh. Mời nghệ nhân số nhà cho đến buổi nhậu cũng gần buổi chiều. Tự nhiên kém lắm! Chờ ngai ai bắt buớc, nhưng cũng chẳng ai ngăn cản được họ rủ nhau đi sắm sửa một cách dè dặt họ họ. Về đi về hát vang trời.

Tháng đôi lên đi hát giao lưu. Thông thường là hát hát buổi sáng. Nghỉ ăn cơm quan họ do quan họ số họ liêu lo. Ai ăn thì tự nguyện đóng góp vào mâm cỗ hai mâm nghìn đồng để ban hội của mua lương thực thực phẩm và thuê loa đài, nhạc công, nhạc cụ.

Nếu đi hát mừng các gia đình hội viên khi có việc vui như cưới họ, nhà mới thì không bao giờ

lễ y tế n. Mọi ăn c thì ăn.

Vùng Kinh Bắc có 49 làng quan họ thì Bắc Ninh có 44 làng. Có đến 38 làng có tục kết ch vợ làng quan họ bên. Nhưng riêng làng Xuân không kết ch vợ làng nào. Nghe anh Vân kể chuyện, tôi xa đến nay, có đến ngày mừng bên và mừng năm Tết là ngày Hội Ó. Các bên quan họ khắp nơi đến với Làng Xuân để hát và hát quan họ theo lối mới trong năm có các gia đình ch quan họ suốt mấy ngày liền.

Ngày xa th và ngày nay vẫn th. Nhà nào cũng chu n b s n vài mâm cỗ để tiếp quan họ bên đến ch h và thăm gia đình. Dĩ nhiên là tu tâm và tu túi tiến có a m i gia đình mà làm cỗ to, cỗ nh. “Giàu làm kép, họp làm đến”. Cỗ to, cỗ nh không thành vẫn đến, miễn là quan họ vui với nhau, giữ được cái tình, cái nghĩa với nhau. Tục lệ này đã lưu giữ ở đây hàng trăm năm rồi. Đến ngày khác, hội làng khác các liền anh liền chị quan họ Xuân lại xúng xính quần áo là liền t đi tr y h i xuân và đi hát h i cho đến hết giêng hai. Đây cũng là thú chơi có a ng i quan họ.

Có thể nói, những ng i đang tham gia sinh hoạt ở trung tâm UNESCO Văn hoá Quan họ là những ng i đã xác định cho mình là:

Tự nguyện (vào h i)

Tự giác (tập luyện)

Tự túc (m i khoản chi)

Những để c cái là: Tự hào! R t tự hào!./.

Nguyễn Thị t H ng

